

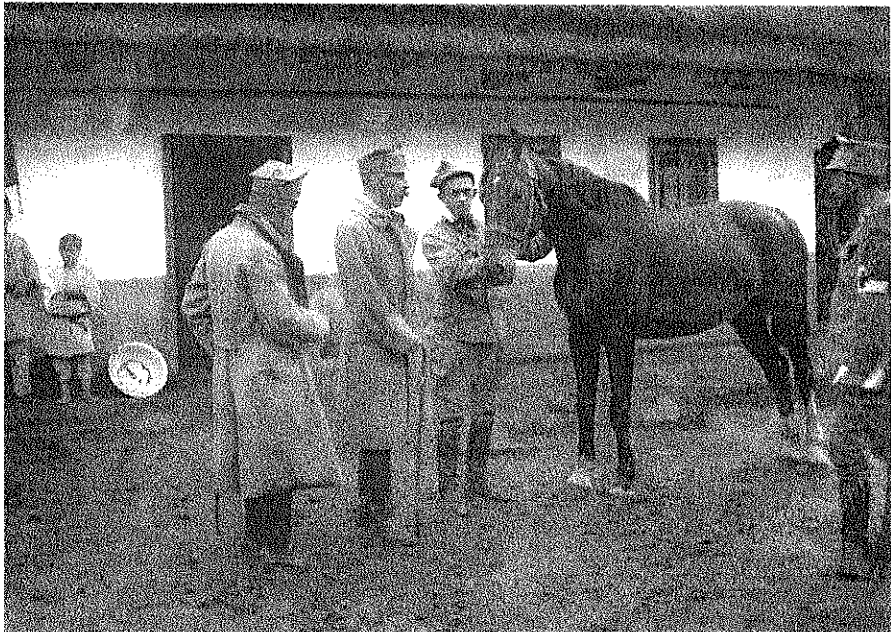
Tytularny Generał Brygady Bolesław Zaleski (13 I 1866 – 20 II 1933)

Urodził się 13 I 1866 r. w Borszczowie obok Skały nad Zbruczem (Pod - Ukraina). W latach 1877 - 1884 uczęszczał do Gimnazjum w Kołomyi. Po zda matury rozpoczął studia medyczne na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakow gdzie w 1889 r. ukończył wydział lekarski. Następnie kształcił się w korpusie kaptów w Trydencie, ukończył szkołę tzw. jednorocznych ochotników. Od 1 I 1891 r. służył w armii austriackiej, awansując: ppo r.-1892, po r.-1897, kpt. - 1914 (służba w L mjr - 1915 (służba w LP).

Należał przed I wojną Światową jako czynny i bardzo zasłużony organizator do Drużyny Strzeleckiej we Lwowie. W VIII 1914 r. wyruszył jako komendant Drużyny Lwowskiej do Legionu Wschodniego. 6 VIII 1914 r. wstąpił do Legionów Polskich. Po rozwiązaniu Legionu Wschodniego w Mszanie Dolnej, w dniach 20 - 26 IX 1914 r. współpracował bardzo czynnie nad utworzeniem 3 pp Legionów. Został d-cą 13 komp. w IV bat. 3 pp Legionów Polskich. Po złożeniu przysięgi przez żołnierzy z I i IV bat. 3 pp LP w dniu 26 IX 1914 r. pod d-ctwem płk. J. Hallera wyjeżdża transportem kolejowym wraz z nowo sformowanymi jednostkami 3 pp LP, przez Węgry na obszar działań wojennych w Karpatach Wschodnich. W dniu 12 X 1914 r. w Rafajłowej dowodzi pierwszą potyczką z Rosjanami, jaką żołnierze LP (13 komp. 3 pp) stoczyli na Karpackim teatrze działań wojennych. Za tę bitwę został awansowany na stopień kapitana. Formalny awans na kapitana 11 XII 1914 r. Po bitwie pod Hwozdem, którą Legiony stoczyły dn. 26 X 1914r objął dowództwo

Dowódca 15 pp Wilków - mjr Bolesław Zaleski

Bolesław Zaleski Karpaty X 1914 - 1915 B. Zaleski stoi w środku z laską na tle chałupy Huculskiej.

W 1914 r. objął dowództwo nad 3 pp. 26 IX 1914 - 26 X 1914 po r. piech., d-ca 13 komp. IV bat. 3 pp LP. Objęcie dowództwa nad IV bat. 3 pp LP od XII 1914 r., zastąpił na tym stanowisku Łozickiego. W okresie od 9 XII 1914 r. do 10 I 1915 r. dowodził częścią zgrupowanego z zagonem kozackim pod Okormezzo. Podlegał mu IV bat. 3 pp LP i 2 ułanów LP. W marcu 1915 r. zajął i trzymał mimo ataków rosyjskich Juzupol, nuszowice. Kap. piech. z XII 1914 r. 26 X 1914 - IV 1915 d-ca IV bat. 3 pp LP. Organizacji LP w Kołomyi i formalnym utworzeniu II Brygady LP w IV 1915 r. zostaje 3 pp LP - dowództwo 3 pp LP obejmuje ppłk. H. Minkiewicz. W VI 1915 r. zosowany na stopień majora piech.. Brał udział z 3 pp LP we wszystkich bitwach, radziła II Brygada w kampanii: karpackiej, bukowińskiej i bessarabskiej, następuje do PKP, gdzie jest d-cą I batalionu. IV 1915 - 1 XII 1915 d-ca I bat. 3 pp LP. Kampanii wołyńskiej od IX 1915 r. w stopniu podpułkownika piech. (LP) był kom etapów II Brygady. Od 1 I 1916 - 7 XI 1916 przebywa na froncie wołyńskim wice. Od 1 I 1917 - 1 IX 1917 zostaje dowódcą obszaru warszawsko - modliń-Warszawie. Od 1 IX 1917 - 1 XI 1917 służy w Przemyślu. Od 1 XI 1917 - 15 II przebywa na froncie bessarabskim. 15 II 1918 - X 1918 więziony i sądzony przez w w Huszt. Po przejściu II B r. przez front pod Rarańczą w dniu 15 II 1918 r. zomowany, a następnie uwieziony w Huszt (na Węgrzech), gdzie stał się jednym skarżonych w tzw. procesie Marmarosz - Sziget.

Od 1 XI 1918 brał udział w obronie Lwowa na odcinku nr V - Szkoła Sienkiewic - dowódcą plutonu, potem kompanii. Od połowy XII 1918 r. pozostawał w rezerwskiej Gen. Tadeusza Rozwadowskiego. W XII 1918 r. został komendantem wojsko-ow. Żółkiewski z siedzibą w Rawie Ruskiej. Od 4 I 1919 r. objął przewodnictwo

skł. w IV 1919 r. wszedł do sztabu dywizji (9 DP) płk. Władysława Sikorskiego. 29 VIII 1919 r. został d-cą miasta Pińsk. 6 IX 1919 r. dowodził zgrupowaniem (bat. 15 pp, komp. karabinów maszynowych i pociąg panc. „Mściciel”) które rozbroiło na linii kolejowej Pińsk - Brześć tzw. „Batalion Piński”.

Starszeństwo pułkownika uzyskał z dniem 1 VI 1919 r. Od 23 V 1920 r. obejmuje dowództwo 15 pp. W czasie odwrotu 9 DP z nad Dniepru, 3 VII 1920 r. na odprawie oficerskiej w Ogoliczach nadaje 15 pp przydomek „WILKI” co zostało podane w rozkazie pułkowym. W VIII 1920 r. wraz z 15 pp „WILKÓW” bierze udział w Bitwie Warszawskiej - rejon dyslokacji Modlin. 17 VII 1929 r. 15 pp „WILKÓW” wyzwolił Pułtusk. W okresie późniejszym władze, oraz mieszkańcy miasta Pułtуска nadali mjr. Bolesławowi Zaleskiemu tytuł „Honorowego Obywatela Miasta”. 3 IX 1920 r., pod Chełmem otrzymał z rąk Marszałka Józefa Piłsudskiego krzyż Virtuti Militari V klasy.

5 IX 1920 r. dowodzi i bierze bezpośredni udział z bronią w ręku. w ciężkiej, zwycięskiej bitwie pod Stefankowicami stoczonej z jednostkami 1 Armii Konnej S. Budionnego i 12 DS. Dla miętnienia tej bitwy i bardzo ciężkich zmagani wojennych dzień 5 IX przyjęto jako Święta Pułkowego 15 pp „Wilków”.

W lipcu 1921 r. został już jako pułkownik d-cą XVII BP 15 pp „Wilków” i 22 pp. W 1921 zgodnie z rozkazem MSWojsk. Oddz.V L.dz.13200 płk. Bolesław Zaleski zostałznaczony na dowódcę nowotworzonej 28 DP piechoty w Warszawie. Faktycznie zost-cą d-cy 28 DP (d-cą 28 DP został gen. Mieczysław Norwid - Neugebauer) i d-cą pie ty dywizyjnej 28 DP (15 pp „Wilków”, 36 pp, 72 pp, 28 pap). W 1922 zostaje członk Oficerskiego Trybunału Orzekającego i wz. szefem Departamentu I MSWojsk.. W stan czynku przeszedł 12 VIII 1923 r., a 31 X 1923 r. uzyskał stopień tytularnego generała gady WP. Po przejściu w stan spoczynku był Prezydentem miasta Pińsk (Ukraina). Po kończeniu sprawowania Urzędu mieszkał w Warszawie.

Zmarł 20 II 1933 r. w majątku Muncewicze, pow. Wołożyn, woj. Nowogródzkie (o nie Republika Białorusi).

Kilka opinii służbowych dot. B. Zaleskiego

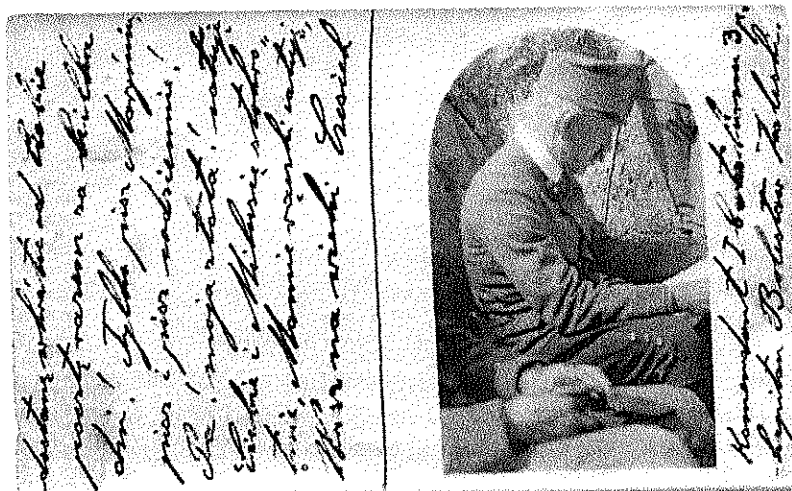
1. Orzeczenie dowódcy Dywizji - podpis i pieczęć Dowództwa Etapowego Białoruski Z karty Ewidencyjnej (wypełnionej na przełomie 1919 - 1920, przed objęciem 15 pp): (o Bardzo dobry i energiczny, pracowity, nadaje się do służby frontowej na dowódcę pu 2. Życiorys z Wniosku o nadanie Krzyża Niepodległości: (cyt.)

Ur. 13 I 1866 r. w Borszczowie obok Skały nad Zbruczem. Gimnazjum z maturą uk czył w Kołomyi. Następnie fakultet medyczny na Uniw. Jag. w Krakowie. W roku 19 wstąpił, jako komendant wszystkich drużyn strzel. Małopolski Wschodniej, do Legion będąc jednym z twórców 3 p.p. Leg. i d-cą batalionu IV. Z pułkiem tym brał udział w w nie polsko - bolszewickiej aż do chwili zakończenia wojny.

Dca piechoty dywizyjnej 28 DP t. gen. bryg. Bolesław Zaleski

ał przed wojną światową jako czynny i bardzo zasłużony organizator do Drużyny we Lwowie. Wyruszył w roku 1914 jako komendant Drużyny Lwowskiej do Legionu rodzinnego, współpracował bardzo czynnie nad utworzeniem 3. pp Leg. w Mszanie jako d-ca batalionu brał udział z 3. pp Leg. we wszystkich bitwach kampanii karbukowińskiej i bessarabskiej, kładąc niespożyte zasługi w walce o niepodległość. Żaleski należy do nielicznych, którzy poprowadzili w bój o niepodległość zastępy i żądnych walki patriotów; należy on do ludzi pełnych poświęcenia i niestrudzonej pracy.

Kartka z 1915 wysłana z frontu, postać opisana przez wysyłającego, data wysłania – stempel poczty polowej: 30 VII 1915 r.

adał następujące odznaczenia:

Krzyż Virtuti Militari V kl.
 Krzyż Walecznych x 4
 Order Odrodzenia Polski – Polonia Restituta IV kl.
 Krzyż Niepodległości
 Medal Niepodległości
 Medal wojenny z dziesięciorną
 Odznaka Komendanta Legionów Polskich
 Odznaka II Brygady Legionów Polskich
 Krzyż 3 PP Legionów Polskich
 Krzyż Obrony Lwowa
 Orleń. Odznaka Szkoły Sienkiewicza
 Odznaka Marmarosch – Szygiet i obozu internowanych
 Signum Laudis srebrny I klasy
 Signum Laudis brązowy
 Krzyż Wiarusa

Arkadiusz Żaleski SGH 15 pp Wilków,
 prawnuk gen. Bolesława Żaleskiego

15 pp „Wilków” bój pod Stefankowicami

Po zwycięskich walkach z 1 Armią Konną pod Zamościem i Komarowem polskie Nac Dowództwo zaczęło na południowym odcinku frontu przygotowania do ofensywy, celem było wyparcie Armii Czerwonej z Galicji Wschodniej i Wołynia. Przed przystąpieniem do działań zaczepnych postanowiono podjąć siłami 3 Armii jeszcze jedną próbę bicia 1 Armii Konnej, której obecność w rejonie Hrubieszowa sygnalizowało rozpoznawcze.

Dowództwo 5 Armii rozkazem 1702/II, z 27 sierpnia 1920r. na podstawie rozkazu Dowództwa Frontu Północnego nr 2366 z 27 sierpnia poinformowało sztab 9 DP o nowych zadaniach dywizji. Miała odejść z rejonu Ciechanowa w rejon Lublin – Chełm do dyspozycji dowództwa operującej tam 3 Armii.

3 Armia osłaniała Lubelszczyznę, zagrożoną przez 12 Armię sowiecką i 1 Armię Konną S. Budionnego. Wyruszyła ona spod Lwowa, z zadaniem uderzenia w kierunku Lublina, na tyły polskiego zgrupowania, które rozbiło Grupę Mozyrską i 16 Armię. Osłonę polskiego zgrupowania uderzeniowego od południa zapewniała słaba 3 Armia, złożona z 9 DP Leg., 7 DP i oddziałów improwizowanych, którą polskie dowództwo pośpiesznie zaczęło wzmocniać-zgodnie z rozkazem Sztabu Generalnego nr 9312/III. W pierwszym szeregu została skierowana w rejon Lublina 10 DP ze składu rozwiązanej 1 Armii. Skierowana do 3 Armii także następną dywizję, w tym 9 DP ówczesny skład: 15 pp „Wilków”, 15 pp i 9 pap z rozwiązywanej 5 Armii.

S. Szeptycki z ofic. LP 1916 – 1917 B. Żaleski – mjr – stoi 4 od lewej, drugi od lewej M. Norwid – Neugebauer, w środku stoi gen. S. Szeptycki

W myśl rozkazu operacyjnego dowódcy 3 Armii nr 125 z 1 września 9 DP otrzymało zadanie skoncentrowania się w Chełmie. Po skoncentrowaniu się dywizji miało nastąpić przegrupowanie i zajęcie przez 3 Armię ugrupowania ofensywnego, a następnie uderzenie na 1 Armię Konną w celu jej rozbicia.

3 września Naczelnik Państwa, Józef Piłsudski, dokonał pod Chełmem przeglądu 9 DP i udekorował wyróżniających się oficerów i żołnierzy krzyżami Virtuti Militari. Odznaczenia otrzymali m.in. dowódcy 15,22 i 35 pp oraz dowódca 3 baterii 9 pap Witold Andruszewicz. Krzyżem Virtuti Militari V klasy przed frontem 9 DP został również udekorowany dawny dowódca tej dywizji, obecnie dowódca 3 armii gen. por. W. Sikorski.

nanie Zygmunta Zielińskiego B. Zaleski po lewej stronie przemaw. Z. Zielińskiego indurze sierżanta)

skoncentrować się w rejonie Białopole-Zaniże-Kurmanów i być w gotowości do akcji w Hrubieszów. Termin uderzenia został przesunięty na 5 września.

Wielkimi dywizjami 3 Armii były dywizje 1 Armii Konnej, która w międzyczasie została pod Zamościem i rozpoczęła odwrót za rzekę Huczwę. Od 2 września koncentrowana w rejonie Hrubieszowa, aby dalej wycofać się za Bug.

W planie 9 DP było uderzenie z obecnego miejsca koncentracji i zajęcie linii Teratankowice. Potem pułki 9 DP, wspólnie z oddziałami 7 DP miały zająć skrzyżowanie dróg na południe od Kopyłowa. Zachowując rezerwę, 9 DP uderzyć miała z północy z linii Teratyn-Stefankowice na Hrubieszów. 9 DP miała operować po osi Kowice-Janki-Hrubieszów.

W koncentrycznym natarciu na Hrubieszów rozpoczęły główne siły 3 Armii: od południowego zachodu 13 DP i 1 DJ, od zachodu 2 DP Leg., od północy 9 DP.

TWA POD STEFANKOWICAMI

W drodze do skład 9 DP VII BP (15 i 22 pp) otrzymała rozkaz uderzenia 15 pp mjr. B. Zaleskiego z 1 i 2 bateriami pap na Stefankowice i Ubrodowice. Na prawo od 15 pp miał natarć 22 pp. Po opanowaniu wymienionych miejscowości należało obsadzić skrzyżowanie pod Kopyłowem, ubezpieczając się jednocześnie od strony Włodzimierza Wołyńskiego. W nocy 5 września pułk mjr. Zaleskiego ruszył z Raciborowic na Stefankowice i Kopyłów w łączności z 22 pp, który uwikłał się w walki z kawalerią pod Teratynem.

W nocy 5 września jako pierwszy do akcji wszedł 22 pp, którego III batalion wsparty przez 2 baterie 16 pap i samochód pancerny uderzył na Teratyn. W ślad za III batalionem poszły I i II bataliony. III batalion opanował Teratyn, następnie zaatakował i zdobył wioskę na bagnety Wojstawice. Około godz. 11.00 22 pp zdobył Janki. Wsparty przez 2 baterie 16 pap przez cały dzień odpierał szarżę kawalerii. Rosjanie uporczywie kontratakowali i starali się odzyskać Janki, które dominowały nad okolicą. Po południu w ten sposób dotarł II batalion 15 pp, który wspierany przez 1 i 2 baterie 9 pap walczył pod Stefankowicami, odpierając szarżę jednostek 1 Armii Konnej przebijającej się do Bugu. Po ogólnym odwrocie bataliony, a nawet kompanie tego pułku walczyły w czworobokach. Wspierane piechotą baterie 9 pap ogniem na wprost rozpraszaly ataki kawalerii. Znajdując się na południe od frontu 9 DP i 2 DP pozostała w tyle, wobec czego 9 DP znalazła się na głównej osi odwrotu 1 Armii Konnej.

Około godz. 17.30 Rosjanie wykonali silną nawałę artyleryjską na Janki i uderzyli na Mościznę obsadzone przez II batalion 15 pp. Zdobyli tę miejscowość i zagrozili pozycjom

stawione w stan pogotowia marszowego. Gen. Sikorski w zapowiedzi do rozkazu operacyjnego nr 128 poinformował dowództwo dywizji, że przewiduje jej skierowanie o świcie 4 września do uderzenia z rejonu Wołkowian na Hrubieszów w celu oczyszczenia tego rejonu z nieprzyjaciela. Z 9 DP miała współdziałać 7 DP, której dowództwo otrzymało zadanie zajęcia rejonu Matcze, by osłonić od wschodu 9 DP. Na południe od 9 DP operowała 2 DP Leg. W myśl rozkazu dowódcy 3 Armii, 9 DP miała do godz. 12.00 4 wrze-

siemnie wycofać się do rezerwy. W tym czasie 22 pp stracił w tym dniu 10 poległych i 50 rannych. 35 pp znajdował się w rezerwie.

Nastroje w pułku po ostatnich zwycięstwach były doskonałe. Przed godz. 10.00 natarcia pod Kułakowicami napotkano oddziały 7 DS z sowieckiej 12 Armii, która uderzyła z północy skrzydło 1 Armii Konnej. Idący na czele kolumny pułku III batalion Kazimierza Kiwały meldował również o silnych oddziałach kawalerii ukrytych w rejonie. Mjr. Zaleski postanowił wykorzystać element zaskoczenia i działać natychmiast nie czekając na spóźniający się 22 pp. Dwie kompanie II i dwie III batalionu uderzyły na wzgórze pod Kułakowicami, a dwie pozostałe kompanie III batalionu na Stefankowice. Po dwugodzinnym ciężkim boju, kilkakrotnie odpierając szarżę kawalerii natarczywą w natarciu piechotę, Polacy opanowali wzgórze i Kułakowice. O godz. 12.00 natarczywością Stefankowice i Ubrodowice, a niespełna godzinę później prawe skrzydło III batalionu zajęło wieś Moniatycze. Mimo odniesionych sukcesów położenie 15 pp było niekorzystne, nie nawiązano bowiem łączności z 22 pp i prawe skrzydło pułku mjr. Zaleskiego zostało osłonięte. Ruchliwa kawaleria Budionnego szybko wykorzystała dogodną sytuację.

Pod osłoną lasu przeciwnik skoncentrował kilka szwadronów na prawym skrzydle 15 pp i po godz. 15.00 rzucił je do szarży. Jednocześnie inne szwadrony zaatakowały centrum i lewe skrzydło pułku. Gwałtownym uderzeniem natarczywością przerwał pozycje polskie kompanie i bataliony, otaczane przez masy kawalerii, nie uległy panice. Zorganizowały obronę okrężną, granatami i bagnietami odpierając ciągle ponawiane szarże. W czasie gwałtownych walk rozgorzały pod Moniatyczami. Zawziętość obu stron była taka, że nie brano jeńców. W pewnym momencie spoza wzgórza wyjechała grupa kawalerii sowieckiej w sile pułku, by zaatakować Stefankowice, gdzie zakwaterowało 15 pp i stały obie baterie 9 pap.

Niewidoczną jeszcze ze wsi kolumnę jazdy dostrzegł d-ca 1 baterii Z. Staszek, który dziając na drzewie obserwował przebieg bitwy. Na widok npla pospieszył do baterii pomagając po drodze piechotę. Na skraju wioski zajęły stanowiska kompania techniczna i 4 kompania cekaemów, wzmocnione przez taborytów, łączników i ordynansów. Artylerzyści obrócili działa i z odległości sześciuset metrów przyjęły ogniem na wprost natarczywością spoza wzgórza kawalerię. Pod ostrzałem dział i broni maszynowej atak natarczywością się. Po nieudanym ataku na Stefankowice impet natarcia kawalerii osłabł. Wycofały się to poszczególne kompanie i na własną rękę zaczęły organizować kontratak wracając stopniowo ciągnąc linię obrony. Pod wrażeniem ciężkiego oporu piechoty jazdy Budionnego przystąpiła do odwrotu.

Straty polskie: 21 poległych i 87 rannych. Na polu bitwy znaleziono około trzystu poległych i ciężko rannych czerwoarmistów, wśród nich d-cę jednego z pułków kawalerii.

Nawiązując do tradycji międzywojennej 15 pp „Wilków” stacjonującego w Dęblińcu od 1921 do 1939 roku dęblińskie i warszawskie środowisko 15 pp „Wilków” AK w niedzielę września uroczystie obchodzi święto pułkowe nawiązujące do zwycięstwa w boju pod Stefankowicami.

Arkadiusz Zaleski SGH 15 pp W
prawnuk gen. Bolesława Zaleskiego

Bibliografia

Janusz Odziemkowski, *Leksykon Wojny Polsko Bolszewickiej 1919 – 1920*
Jerzy Izdebski, *Dzieje 9 Dywizji Piechoty 1918 – 1939*, Wydawnictwo NERITON
Henryk Smalej, *Rok 1920 na terenie byłej Gminy Moniatycze Powiat Hrubieszów*, Zamość 2012 nakł. własn. autora